

REDACȚIA
ARAD, STR. AULICH (ADAM) 1

ABONAMENTUL
Pentru Austro-Ungaria:
pe 1 an fl. 10; pe 1/2
an fl. 5; pe 1/4 de an
fl. 2-50; pe 1 lună fl. 1.
N-rii de Duminecă pe
an fl. 1.50.

Pentru România și străinătate:
pe an 40 franci.

Manuscripte nu se înapoiază.

ADMINISTRAȚIA
ARAD, STR. AULICH (ADAM) 1

INSERTIUNILE:
ae 1 și garnonul: prima-dată
7 cr.; a doua oară 6 cr.
a treia-oară 4 cr. și timbru
de 30 cr. de fiecare publi-
cațiune.

Atât abonamentele cât și
insertiunile sunt a se plăti
înainte.

Scrisori nefrancate nu se
primesc.

TRIBUNA POPORULUI

AUTONOMIA ARDEALULUI.

Sunt acum trei-zeci de ani, după ce s'a decretat desființarea marelui principat al Ardealului, numai puțini dintre Români ardeleni se luptau pentru autonomia patriei lor mai restrînse; cei mulți ori erau nepăsători, ori se împăcaseră cu faptele împlinite. Era însă peste puțină, ca un guvern, fie el compus din cei mai binevoitori și mai înțelepți oameni, să chivernisească interesele Ardelenilor din Pesta tot atât de bine cum le chivernisise cel din Ardeal.

În curând s'au ivit deci fel de fel de nemulțumiri între Ardeleni, și nemulțumirile aceste au crescut și s'au întins cu atât mai repede, cu cât oamenii, care compuneau guvernul din Budapesta, nu erau nici binevoitori, nici înțelepți.

Cei mai nemulțumiți erau Români, care trebuiau să simtă din zi în zi mai deslușit, că marele principat al Ardealului a fost desființat anume cu gândul de a pune stavilă dezvoltării lor naționale. Din zi în zi dar s'a sporit între Români ardeleni și numărul luptătorilor pentru autonomia Ardealului, și în cele din urmă a sosit și timpul în care era urgisit de frații sei Românul ardelean, care nu se lupta pentru autonomia țerișoarei lui.

În același timp Români din Țeara-Ungurească și cei din Banatul-Timișoarei au fost cuprinși și ei de simțământul, că razemul firesc al vieții lor naționale e în Ardeal și că sunt perduți și ei îndată-ce slăbește viața națională în Ardeal. Din clipa în care acest simțământ a străbătut, toți Români din țerile coroanei ungare au intrat în luptă pentru autonomia dealului.

Se mai iveau, ce-i drept, pe ici colo și printre Români, oameni, se socotiau mai înțelepți decât când ziceau, că lupta pentru autonomia Ardealului e zadarnică, fiindcă nici guvernul, nici parlamentul voește, ear' Coroana nu va înțelege dragul Românilor, în conflict cu guvernul și cu parlamentul. Aceiași nu putea să-i potolească, vârtos îi împitena pe Români. Dacă adevărat e, că liberă democrație națională nu e pentru Românii în țerile coroanei ungare cu câtă vreme Ardealul nu e în mâna, acela, care zice că redobândirea autonomiei Ardealului nu e posibilă, le spune Românilor că osândiți să peară, și nesecate puterile celui amenințat cu pericolul e energia lui, nete îi sunt drepturile în ce privește mijloacelor de apărare.

Îndată dar' ce Români din țerile coroanei ungare s'au simțit amenințați în existența lor națională, s'a ivit în inimile tuturor Românilor și mai ales în ale celor din regatul român simțământul, că pozițiunea întregului popor român atîrnă de pozițiunea Ardealului și că regatul român nu s'ar mai pute susține nici el, dacă Români din țerile Coroane, ungare ar fi „desființați”. Tot cu dreptul celui ce-și apără existența au intrat dar' și Români din regatul român în luptă pentru autonomia Ardealului, și chestiunea cu desevîrsire locală a devenit națională, ba chiar internațională.

Pretutindeni, unde oamenii se preocupă de chestiunile de interes general, în cercuri diplomatice, în întruniri, în coloanele ziarelor, chiar în parlamente chestiunea autonomiei Ardealului e discutată, și nimeni nu pune la îndoială dreptul Românilor din regatul român de a stăruia, ca ea să fie rezolvată potrivit cu interesele vitale ale poporului român.

Urma de sine, ca popoarele nemaghiare din regatul ungar să simtă și ele, că nimic n'ar mai pute să le scape de peire, dacă concetățenii lor români ar fi striviți și ar curma lupta. Îndată-ce au fost cuprinși de acest simțământ, Slovacia și Sârbia au intrat și ei în luptă pentru autonomia Ardealului, și nu mai e de parte timpul, când vor intra și Croația, care încă demult 'și-au dat seamă, că autonomia Croației nu e bine asigurată decât fiind și Ardealul autonom.

Cei-lalți vor urma apoi de sine, căci mulți mai sunt cei-ce se știu mai bine asigurați în pozițiunile lor când Ardealul e autonom.

Astfel lipsa de pricepere a celor ce au condus în timpul celor din urmă treizeci de ani afacerile publice ale regatului ungar a făcut din o chestiune mică și ignorată de lumea cea mare o chestiune de cel mai general interes, a căreia rezolvare e reclamată din-ce-în-ce mai stăruitor.

Pornind din gândul cu desevîrsire greșit, că regatul ungar nu se poate consolida decât prin stăpânirea Maghiarilor asupra celorlalte popoare, oamenii de stat ai Maghiarilor au ținut să desființeze Ardealul, pentru-ca se poată împedea întărirea elementului românesc, care, ca cel mai tare și mai bine situat, era razemul firesc al celorlalte elemente nemaghiare.

Români au ținut, din contra, la autonomia Ardealului, pentru-ca, înainte de toate între marginile acestei țerișoare, să dovedească, că consolidarea politică se poate face mai bine prin asigurarea pentru toți a libertății de dezvoltare.

Astfel Maghiarii steteau ca reprezentanți ai principiului de oprimare, în fața Românilor din Ardeal, care reprezintă principiul liberei dezvoltări sociale.

Pentru oamenii cu judecată nu mai putea să rămâie nici o îndoială, care din acești doi adversari va fi învingător astăzi, la sfârșitul secolului IX, și aici, la hotarele orientale ale Europei.

Lasă că popoarele europene sunt pătrunse toate de convingerea, că numai prin libertatea de dezvoltare se poate asigura conviețuirea pacinică, dar așa că în Ardeal se prezintă chestiunea în întreaga parte orientală a Europei.

Pe când în partea apusană a Europei popoare mari și definitiv încheiate s'au constituit în state naționale, în partea răsăriteană popoare mici ori fracțiuni de deosebite popoare constituiesc statele. Timp îndelungat ordinea socială s'a menținut în aceste țeri cu poporațiune amestecată prin stăpânirea celui mai tare. Incetul cu incetul însă a pătruns convingerea, că nu e nici unul destul de tare, ca să poată garanta pentru menținerea ordinii sociale în toate împregiurările. Se caută deci o altă formă pentru asigurarea pacinice conviețuiri în aceste țeri.

Oamenii de stat ai Maghiarilor au dovedit cu prisos, că sunt incapabili de a găsi forma aceasta.

Vorba era să arate, cum au să fie conduse afacerile unui stat alcătuit din mai multe popoare, eară ei le-au condus tot după formele vechi, ca și când un singur popor ar constitui statul, și au făcut ceea-ce Turcii făcuseră mai înainte în peninsula Balcanică, ceea ce Rușii fac în nordul Europei și ceea ce Austriacii au făcut în țerile Coroanei ungare. Ear' dacă li se spunea, că rău fac, ei răspundeau, că tot ca dâșii fac și Italienii, și Francezii, și Germanii și Englezii. Fără îndoială, că așa fac, dar pot să garanteze, că ordinea socială va fi asigurată în toate împregiurările. Austriacii, care nu mai puteau să dea garanție aceasta, au fost nevoiți să se retragă din țerile coroanei ungare; Turcii, care n'o pot da, sunt mărginiți la împregiurimile Constantinopolului: Maghiarii, dacă oameni cu minte sunt, trebuie să se teamă, că vor fi mărginiți între Dunăre și Tisa, dacă nu vor înțelege, că e lucru primejdios să conduci afacerile unui stat alcătuit din mai multe popoare potrivit cu interesele numai unui singur din ele.

Cum adevărat se face, că noi Români, mai înainte nebăgați de nimeni în seamă, într'un timp atât de scurt și cu mijloace atât de puține am câștigat cele mai generale simpatii!

E ușor să ieși învingător, când nepriceperea adversarului te ajută cum ne-au ajutat pe noi oamenii politici ai maghiarilor și când susții o cauză ca cea reprezentată de noi.

N'aveam de cât să spunem cea ce voim, pentru-ca toată lumea să se încredințeze, că nu numai pentru ale noastre interese ne luptăm și că pentru noi e o chestiune de existență națională să găsim mult căutata formă pentru asigurarea pacinice conviețuiri în state alcătuite din deosebite popoare.

S'ar face azi de rîsul lumii acela, care ar voi să zică, că noi cerem autonomia Ardealului pentru-ca să putem face aici în Ardeal ceea ce Maghiarii fac în regatul ungar, căci de mii de ori am declarat și toată lumea știe, că suntem gata să primim cele mai sigure garanții de dezvoltare liberă și pentru Maghiari, și pentru Sași, mai ales pentru Sași.

Ceea ce voim noi e o organizațiune politică națională, potrivită cu firea specială a țerii noastre și priincioasă pentru toți, — cel puțin în Ardeal. Dacă putem să ajungem la această organizațiune în întregul regat ungar, cu atât mai vârtos ne vom bucura.

Ambițiunea noastră națională a fost să creăm în această țerișoară modelul pentru organizarea firească a țerilor cu poporațiune alcătuită din fracțiuni de deosebite popoare; mândri vom fi, dacă vom reuși să ne dovedim destoiniciile de organizare într'un cerc mult mai larg.

Și reuși-vom!

Vom reuși fiindcă sunt mari interese europene, pe care le servim, și nu numai noi singuri năsuim spre binele, pe care îl voim.

Grecia și Creta. Regele Greciei a făcut un pas mare: a pornit oastea și pe fiul seu în războiu pentru cucerirea insulei Creta.

Faptul e de atâta însemnătate, că toate țerile din Europa stau uimite și se întrebă ce să facă? Pentru-că e vorba nu numai de o învingere ori înfrângere a oastei grecești, ci de pacea Europei, care e cu atât mai primejduită, cu cât Grecii nu au pornit singuri în războiu, ci îndemnați de Englezi.

„Fremdenblatt“, ziarul ministerului nostru de externe, scrie în contra pasului pe care îl fac Grecii. Tot așa și foile germane, franceze și rusești.

Vorba e însă, că dacă Grecia are sprigul Engliterei, puțin îi pasă de sfaturile statelor, cari la urma urmelor toate împreună nu sunt — pe mare — atât de tari cu Englitera singură.

De aceea se poate ca în zilele acestea chiar, unirea insulei Creta cu Grecia să fie un fapt împlinit.

Curagiul politic.

Românul în pace și războiu. — Curagiul personal și politic.

Într-o convorbire, un căpitan de gendarmi îmi spunea: „Sunt vechiu slujbaş și am umblat printre toate naționalitățile din țară, nicăiri însă, la nici un popor n'am găsit atâtea crime, atâtea omoruri din dragoste ca și la poporul D.-Voastră“.

Dela această convorbire încoaci urmez mai cu băgare de seamă natura crimelor și într'adevăr, la Ovrei găsesse mai multe înșelăciuni, la Maghiari mai multe jafuri - omoruri (rablögylkoság), la Români omoruri din dragoste și răsunare, pe rând tot din dragoste isvorite, la a căror spate stă femcia.

Furturile se impart cam tot așa. Vorba e însă că Românul are curagiul personal.

Regimentul curat românesc No. 50 recrutat din cerul Balgradului, poartă la steag cel mai mare decorație în armată, cu inscripția pe o parte: „*Pentru statornicia rămânere în credința jurată, iar pe altă parte: „Fiți credincioși și statornici asemenea părinților vostri.“* Aceste inscripții cuprind în sine pe scurt istoria vitejiei soldatului român.

Marele comandant, arhiducele Albrecht aleargă în 1866 în frontul regimentului 50 când acesta era pus în șir de luptă hotărâtoare la Custozza, și le zice ficiilor nostri: „*Voi aveți cea mai frumoasă decorație în armată, arătați-vă vrednici de ea...“* Și sar ficiorii ca lupii în stână, și până în apusul soarelui rescumpăra cea mai frumoasă isbândă din reșebel 1866 cu 800 de trupuri românești, rămase în trei asalturi pe colinele dela Custozza.

Honvezii din 1848 ar ști și ei mai multe povești despre brațul moțului.

Doctorul Bachmeister îmi spunea astă-vară, când umbra pe aici să cunoască poporul român, că dansul n'a găsit poporul nostru așa rășbit și rășboinic precum a celit despre dansul, ei mai virtos prea umilit și dat după păr, în cât te face să crezi că e un popor fricos.

Ioan Slavici a scris despre poporul român, că e blând și dacă nu mă înșel chiar fricos, dar' ajuns odată în strămoare, devine crâncen.

Curagiul Românului dară e o temă vrednică de a se vorbi despre ea și aici, în fața poporului.

Oficerul de gendarm, mai marele oștirilor și filosoful, vîd numai fenomene, adevărate semne de cum se arată Românul. Cei ce-l vîd în luptă personală ori în luptă de bătaie mare, stau uimiți de curajul lui, iar filosoful care-l vede în timp de pace cu căciula în mână, tot uimit stă de slugărnicia lui.

Aceste observări ale arătării noastre, ne-au dat de o parte porecla de sîlbatec (vad oláh), iar de altă parte porecla de laș (gyáva oláh), în vreme ce poporul nici n'are cuvînt în limba sa pentru „gyavaság“-ul unguresc, prin urmare nici nu e însușirea lui.

Nu mai cine intră în sufletul Românului îl înțelege, numai acela știe ce zace în el. S'au supărat foc unii pe dl Slavici, căci a cutezat să zică aceia ce a găsit în sufletul Românului, pacinic dela fire, dar crâncen în luptă; în zadar însă, faptele nu se pot tăgădui, că iată vin străinii și ne scot ochii cu ele.

E umilit poporul nostru?

Ca tot poporul asuprit.

Poporul francez n'a fost oare umilit până la sfârșitul veacului trecut? ba se târăia ca vermele pământului înaintea domnilor ce-l asupriau. Și vîzutul'ați când a sunat cîșul libertății, cum a sărit ca un leu răcnind, și a scîldat toată Europa în sânge?

Și astăzi nimenea nu zice că poporul francez e laș.

Un om cu mâna goală se simte mai pe jos de cel cu pușca în mână, mai ales atunci când la spatele celui plîng copilașii și nevasta, iar la spatele acestuia își cascade gura temnița întunecoasă.

Eată umilînța Românului.

Dar ian dai și lui pușcă în mână și apoi pept la pept, știți bătaia românească? de nu o știți, întrebați codrii și generalii.

Această împrejurare explică și împrejurarea că Românul față de al său, care e lăsat în puterea sa ca dînsul, e mai cutezător decît față de străinul la a cărui spate stă baioneta gendarmului și temnița.

Vorba e că atunci, când Românul este asuprit numai în drepturile sale cetățenești, e răbduriu, căci așa a crescut: în asuprit, dar când îi este atinsă inima, dragostea lui, atunci are curagiul personal până la înșurare.

Și ciocnirea dintre inimi se întîmplă numai între aceia cari trăsesse împreună.

Acesta este răspunsul la întrebarea ce de atâtea-ori se pune, că pentru-ee Românul se omoară cu al său, dar' de străin se ferește, și trage în el numai când e în strîmtoare.

Să nu uite acest moment sufletesc cei-ee vor a judeca curagiul poporului românesc.

Curagiul politic e o chestiune de creștere politică, nu chestiune de curaj personal. A noastră datorință este a face aceasta creștere, a face pe Român să fie tot atât de simțitor pentru drepturile sale politice, ca și pentru dragostea sa, a înțelege că drepturile politice sînt temelia fericirii sale familiare și a poporului său.

Trei zăre răsar din sufletul omului: mintea, inima și voința. Mintea și inima o cuprinde școala și luminează gândirea și simțirile unui popor. Nouă însă nu ne este destul să avem numai un popor cu minte și cu inimă, cum am zice un popor filosof, care sa țese acasă firele vremilor trecute, ei ne trebuiește un popor cu o voință tare ca stînca, care are curagiul de a-și duce în deplinire aceea-ee mintea a gândit și inima a simțit ca bine și folositor pentru neamul și biserica noastră.

Poetul zice: „Voește și vei pute.“

În politică voința este sfredelul cu care străbați prin zidurile temniții suferințelor tale. Această voință nu a fost până acum cultivată, căci n'am avut școală politică unde este nicovalea ei, fiind noi un popor tîner și fără mijloace de a-i fi putut până acum ridica școala.

Cartea acestei școli sînt ziarele noastre, într'nsele să ne formăm voința noastră tare și neclintită; una și sfântă voință să fie tuturor și atunci vom ave și curagiul politic.

Curagiul politic a croit până acum soaretea popoarelor. E timpul să voim aceea-ee poetul ni-a cântat în cuvintele:

„Croaște-ți altă soartă!“

Uncheșul.

Din Brașov.

29 Ian. 1897 v.

Efectul „crizei“. — Comerțul. — Balurile.

— Reuniunea de cântări. — Concertul.

— Jos burlăcia! —

Dacă dela „criza“ din Sibiu, precum s'a constatat, în general a stagnat cauza noastră națională, ușor înțelegem, cum de aceeași stagnare s'a pogorit și în special în diferitele centre de cultură națională. Și în prima linie Brașovul poate fi mărturie a acestei dureroase constatări.

O puternică falangă de oameni, și cu minte și cu inimă, începuse muncă serioasă pe diferite terene ale culturii noastre. La început întîmpinați cu dușmănie, ei să validau tot mai puternic. Ca și desarmați prin „crisă“, să deteră la o parte. „Tribuna“, organul lor acreditat era în mâini străine, și ei țineau, că nu e bine/a-și da concu-

sul unor oameni, pe cari nu-i cunoșteau și în cari n'aveau încredere.

Eată de ce apariția „Tribunei Poporului“ este cu căldură primită la Brașov, ca în toate locurile, unde nu să mai poate suferi apăsătoare atmosferă, ce un an de zile a planat asupra noastră. În curînd și earăși ne vom întîlni la fapte mari și românești.

E mult de lucru pretutindeni. Așa e și la noi. Comerțul, pe care odinioară Românii erau stăpâni aici, acum s'a stîns, de numai lacrimi și suspin te năpădesc, când te gîndești la vremile trecute. Societatea românească de oameni culți, atata câtă e, stă desbinată 'n două. Ear' cei aleși în fruntea „Asociațiunii“ noastre dorm somnul cel de moarte; nici baremi adunare ei n'au ținut cu cale să mai convoace în anii ce a trecut. Nu mai vorbese de treburile politice, aici ne ferește „Gazeta“ din destul. Ear' unde nu ajunge ea, mai vine „Telegraful“. Meseriașii noștri: harnici, dar' și aici își vîră coada elica. Singur la școală, la gimnasiu, merg lucrurile bine, și falnicii trebuie să fim de acest templu al muselor.

Românul însă-i vesei chiar și în zile de restriște. Și cu deosebire Brașovenii, deși la pungă seacă, deși scumpetea-i mare în acest picior de raiu, ei totuși țin cu cale, că dulcele cel lung sau carnevalul, trebuie prețuit așa, precum să cade. Astfel nu mai puțin ca patru baluri ei au dat sub titluri diferite. „Reuniunea pentru ajutoarea veduvelor“, „Reuniunea femeilor române“, a „sodalilor români“, „Reuniunea română de cântări“ (și de gimnastică), toate au adus câștig negustorilor străini, birtașilor străini, au ușurat pungile părinților, dar' toate au procurat ore de plăcută petrecere tineretului român de ambe sexe.

E greu a face un raport de toate aceste lucruri, mi-ar trebui chiar și talentele stimatului „Uncheș“.

Asară însă am avut o mare „convenire“ de care trebuie să scriu, căci merită aceasta. Asară Reuniunea română de cântări și-a ținut a treia convenire și astfel și-a completat numărul convenirilor colegiale ale ultimului an. Concert și dans de-opotrivă au desfătat pe membrii ei în număr mare întruniți.

Punctul prim din program, *Hora ploaia*, cor micșt de G. Dima, l'a cântat corul celor vre-o 60 de persoane într'un chip demn de frumusețea acestei nobile creațiuni a marelui nostru compozitor. Punctul al doilea a fost Nr. 26 din Oratoriul *Paulus*, cor micșt de F. Mendelssohn-B:

„*Ce dulce e solia, care pacea o vestește, „In tot pămîntul voios răsună — al ei glas“.*“

Deși mult mai greu de executat, după mult studiu și această clasică cântare a fost predată cu mult succes, la ceea ce a contribuit în mare măsură și D-ra Marița Steriu prin de toți admiratul său acompaniament la pian.—Punctul al treilea earăși o piesă națională, cor micșt de G. Dima: „*Ce faci Ioană, ce faci fa, De ce-ți bate inima?“* a încă stat foarte tare publicul, care peste tot e mai accesibil pentru acorduri naționale.—Punctul de culminație al concertului a fost al patrulea, Nr. 22 și 23 din *Iarna*, Anotimpurile, oratoriu pentru soli și cor micșt, de I. Hayden. Drăgălaș, variat și predat cu toată măestria a fost punctul acesta. El a scos la iveală și singuraticile forțe, de care dispune Reuniunea noastră. În primul loc voiu aminti pe dra Steriu, care a acompaniat cu o perfectă decesteritate la pian. Apoi dra Vict. Moldovan, o cântăreață tîneră, a avut solo de sopran. Prin cântecul său frumos și drăgălaș și-a îndeplinit cu succes rolul prim, ce l'a avut în această piesă. Solo de bariton a fost al părintelui Dr. Vasile Saftu, pe care cu tot dreptul îl voiu numi cel mai valoros, mai zelos și mai regulat membru activ al reuniunii. Într'adevăr se vede, că Dumnealui a făcut în privința asta școala d-lui G.

Dima din Sibiu. Solo de tenor l'a cântat dl inv. N. Bărsan, earăși unul din cei mai zeloși membrii. Punctul al cincilea, solo de bariton, din „*Trompeter von Säckingen*“ de W. Nessler, a fost să fie cântarea de forță a d-lui Dr. Saftu, acompaniat la pian tot de d-șoara Steriu. Prin vocea sa puternică și plăcută și prin întreaga sa ținută dl Saftu a secerat aplause furtunoase și a trebuit să-și repeteze cântarea. În fine ca o coroană a întregului concert a urmat colinda *Leagăn verde de mătășă*, cor mixt de G. Dima. Cântecele acesta variat, amestecat cu soluri și compus în mod măestru după o colindă locală de G. Dima, a fost predat așa de impunător, în cât în tocmăi ea și *Iarna*, la insistența publicului, ce aplauda frenetic, a trebuit să fie repetat.

Precum se poate vedea, acest concert ne îndreptățește a aduce pe calea aceasta sinceră laudă atât d-lui dirigent de cor, veteranului profesor de matematici P. Dima, cât și președintelui reuniunii, domnului prof. G. Chelaru. Corul are puteri foarte bune, deși mulți nu știu de ce, nu se simțese îndemnați a face parte din el, ceea-ee dacă s'ar întîmpla, fără îndoială am întrece pe celelalte reuniuni de cântări din loc, presupunînd, se înțelege și disciplina necesară.

Jocul, ce a urmat după concert, a fost amuzant și a durat până dimineața. Mi-a plăcut, că petrecerea a fost de tot românească, mi-a plăcut simplitatea toaletelor, și mi-au plăcut mai presus de toate frumusețea și drăgălașia Brașovenilor noastre, din sprâncene strălucioase, din ochi negrii mîngăioase. O singură dorință aș mai avea: ca cei interesați a aprecia în teorie aceste nobile însușiri ale sexului frumos, să binevoiască a trage din ele și consecințele practice — rupînd odată cu burlacismul atât de periculos pentru neamul românesc.

La revedere.

amic.

Din parlamentul maghiar.

Ședința dila 12 februarie.

În această ședință s'a terminat cu discuția generală asupra bugetului ministerului de comerț, s'a primit proiectul privitor la deficitul expozițiunii milenare, precum s'a votat și legea prin care loteria mică se desființează.

Discutându-se asupra certelor ce se pot întîmpla pe corăbii și asupra nenorocirilor de pe apă, ministrul *Daniel* a declarat că trebuie a se face o judecatorie deosebită.

S'a încins apoi o lungă discuție asupra drumurilor de țeară ce trebuie făcute pe șesul Ungariei, luînd parte la această discuție Sima Ferenc și Urbanowsky.

Proiectul de lege prin care se recunoaște și se votează deficitul expozițiunii a fost apărut de *Pulszky*.

Teara va plăti deci peste 500.000 fl. pentru petrecerile de astă-vară ale „patrioților“.

Interesant a fost apoi că Polonyi a cerut ședință secretă, pentru a discuta asupra chestiunii cretane.

Publicul a și părăsit atunci galeriile.

În urmă însă contele Banffy a declarat că nu e nevoie a se ține ședință secretă, deoarece-ee el și în public este gata a răspunde la ori-ee interpelare.

S'a iscat atunci o mică ceartă și ședința s'a ridicat fără să isprăvească ceva.

† Moș Herlea. Din Orăștie primim următoarea telegramă: „*Moș Herlea a repausat; înmormîntarea se va face Duminică.*“

Toți cei cari au luat parte la acțiunile politice din urmă și au cunoscut pe Moș Herlea, această figură iubită, vor simți adevărată durere și vor zice: Fie-i țărîni ușoară și memoria binecuvîntată!

ROMÂNII ȘI JIDANII

Motto:

„Jidovul nimica n'are
Când vine n'tr'un sat avut,
Num'o straiță pe spinare
Ș-un suman, vechiu, descusut;
Dar nu trece multă vreme,
Lucrurile s'au schimbat:
Satu n'treg în lipsă geme
Iuda-i putred de bogat“!

Petru Dulfu.

I.

E adevăr netăgăduit, că poporul cel mai rîvnitor după câștig, e poporul jidovesc.

Nu este nici un ram de economie mai de dai doamne, ca să nu afie în fruntea lui jidani. Tot astfel cu industria. Ear în cât pentru negustorie, a-cesta mai pretutindenea este în mâ-nile lor.

Un jidov, cât de nevoias, se ivește într'un sat românesc, îmbrăcat cât se poate de simplu, cu o lădiță în spate, o cutiă la braț, un sac gol de umer — după el o droaie de copii.

În lădiță are: ace de cusut, inelute și verigute, pentru copii și fetițe, ață albă și neagră, bumbac, degetare, obiecte copilărești pentru joc, 2—3 bucăți săpun colorat de obraz, albele, rumnele, fluerițe. etc.. Eată tot negoțul jidovului, care în bani nu valorează mai mult ca 3—5 fl...

Cu aceste umblă jidovul prin sat, sunând din fluieră și strigând: „haidai, haidai, cumpărați, cumpărați, numai nu v'ndesați, că pe rînd toți capetați!“

La fie-care răspântia se pune jos, desface marfa și vinde, cât pe bani, mai mult pe sdrențe etc... Pe când și-a desfăcut toată marfa, el are un car bun de obiecte și sdrențe, precum și bani de a plăti chiriașului ca să i-le ducă la oraș la magazin, de unde se liferează la fabrica de hârtie.

La magazin jidanul primește pe sdrențe cel puțin de 10 ori mai mult ca prețul negoțului său, pe care l-a adunat.

Și ce fac sătenii noștri în timpul acesta? Iși bat joc de jidan, numidu-l: „dremțer“ — „dirzar“ — „șodrigaiță“ — „Șvoartă-neagră“ — „neamț“ — cotro-

fleant“ — și mai știe D-zeu câte porecle năsocește poporul. Jidovul la toate rade și glumește. Știe el de ce.

Noi, Românii nu ne ocupăm cu adunarea de lucruri, material, pentru fabrica de hârtie, fie că nu se potrivește cu firea noastră, fie că nu e încă desvoltat la noi spiritul de industrie și comerț, ori-că nu ne pricepem la calculare etc... Destul că nu-i!

Măcar nu ni-ar strica nici un pic. Acum jidovul cu banii primiți dela magazin, cumpără mai mult negoț, mai variat și mai atrăgător.

Pleacă apoi ear pe sate și umblă până pune într'un sat românesc ochii pe o casă potrivită — și se așază.

Cu 50 fl. el deschide duchian (prăvălia, boltă). Inchiriaza dela țeranul român casa cu 40 fl. pe an, cu legătura: ca tot la 3 luni se plătească înainte, câte 10 fl.

Deci, din 50 fl. 10 fl. dă pe chirie, ear de 40 fl. cumpără negoț.

Acum începe a vinde: pe bani, pe grâu, cucuruz, orz, ovés, ouă etc...

În scurtă vreme ovreiu are bani, saci plini cu bucate, ouă cu sutele... iarăși umple carul, și hai la oraș!

Te scârbești de unii țerani de ai noștri dela sate, vîzîndui cum aleargă la jidan cu grâu și alte cereale scumpe, pentru rachiu puturos, tabac (tutun, duhan) otrăvitor, și alte nimicuri de puțin preț. Jidanul, după închiderea boltei, în toată seara își face socoteala de zi. Fără asta nici odată nu se culcă. Oare, câți Români de ai noștri își fac socoteala de zi?...

Cine poartă ziar ca să știe: cât câștigă, și cât cheltuie în fiecare zi? Dintre țerani foarte rar — sau de loc.

Destul că jidovul face. El știe cât capetă și cât dă zi de zi; știe cum stă la capetul săptămănei, lunei, anului.

Trec cele trei luni, pe cât plătise jidanul chiria pentru casă. Acum ar fi să dea încă 10 fl. pe al II pătrar. Ei, dar țeranul nostru, bun bucuros că are boltă în casă, din care venit credea să-și plătească cel puțin por-

ția, — s'a pus el, apoi nevasta, mai fata și ficiorul, și la urmă și sluga: și au tîrguit mereu pe credit — „scrie numai sus jupăne“ — că vezi, la casă multe se cer, și mai ales dacă îți e și bolta în cale.

De aci înainte, țeranul nostru, regulat trebuia să mai pună el cătră cei 10 fl. ca să plătească negoțul cumpărat în 3 luni — à conto.

Jidovul începe a se îmbogăți, ear țeranul nostru a sêraci și a se prăpădi! Sfirșitul de regulă e trist: jidovul cumpără casa, face cărcumă (birt) în ea, și pe Român îl dă afară cu prunci cu tot!

Cine nu crede, poftescă a lua de-arăndul cele sate romănesci, și se va convinge: că toate casele de azi a jidanilor, sînt luate dela Români. Oare pe ce cale?...

Ceialalți țerani așîderea, pe rînd toți ajung în punga jidanului, și atunci el (iuda) e domn în sat: umblă de face școale comunale și de stat (ca cel din Măderat), cu caracter contrar școalelor noastre populare confesionale, ear pentru aceste merite ajunge de „iskola szöki elnök“; jidovul bagă notarăș (ca la Căpruța), birău (primar), ba până și popă, dascăl — și epitrop (ctitor) la biserică! — În multe sate ajunge chiar el primar!

Și noi ce facem în timpul acesta? Dăm din umeri, și zicom că: jidovul are noroc. Va fi avînd el noroc: căci norocul vine, dela **minte, cumpăt și socoteală!!** Să nu creadă însă nimeni, că țirtanul de jidan ar avea mai bună, mai ageră ori mai multă minte de cât Românul. Nu, dar' vedeți, Românului, sêracul, îi cam lipsește celelalte două însușiri din urmă: cumpătul și socoteala, fără de cari să ai averile lui „Darie—Impărat“, și mintea prorocilor, norocul fuge de tine!

Țeranii noștri — onoare escepti-unilor — câți porci taie toamna, până primăvara îi și mănăncă, ear' vara, la lucrul cel greu își sleiește puterile cu mîncări (legume) de post — puțin nutritoare. — Unde-i cumpătul?...

Dacă face toamna puțin vin, ori rachiu, cât își lasă pe seama căsii, până la Craciun tot bea. De aici încolo la jidov cu bani scumpi după beuturi veninoase și puturoase. Unde-i cumpătul și socoteala?...

Ai noștri dau jidanilor beuturi curate și naturale, pe prețuri bagatele, și le rescumpără dela ei falsificate și înveninate, cu prețuri îndo te și înzecite!

Și de n'ar fi jidovii, noi tot n'am peri, ci din contra ne-ar merge mult mai bine. Pentru ce nu ne ferim dară de ei? căci noi putem fără ei, dar ei nu pot fără noi! Ce să facem dară, ca să scăpăm de acești oaspeți periculoși? Cum să ne curățim de aceste lipitori, ce noi înșine ni-le punem pe trup ca să ne învenineze sîngele și în urmă să ne despoaie de averile strămoșești?

Ce să facem alta, de cât aceea, ce fac și ei. Să învățăm dela ei.

Și oare ce fac ei.

Poate nu vedem, zi de zi, cum ei împrumutat se ajutură unii pe alții? în toată lumea!

Biblia ne spune, că „poporul ales a lui D-zeu e răspândit pe toată fața pămîntului“.

Oare ne ajutură și noi ea ei?

Se ceartă ei, cum ne certăm noi între noi? și perdem timpul scump cu procese; îngrășînd de regulă pe străini, cu banii scumpi romănesci!

Cine a vîzut doi jidani, mergînd la judecată, unul contra aluia?...

Deci să învățăm dela ei!

Am zis să facem și noi, ce fac ei.

Și ce fac ei?

Neguțătorie!

Să facem și noi!

În tot satul se poate face o societate pe acții pentru ridicarea unei neguțătorii, cu tot felul de articlii de consum, după cum și avem acum în Blaj și Sibiu, unde Românii cu dare de mână s'au întovărășit pentru a putea da marfă ieftină sătenilor și a goni astfel de pe sate pe toți Ovreii.

Nicu Stăgerel.

Poesii populare.

Poruncitu-mi-a maica
Pe cîi pușori de cuc
De-a... vreme să mă duc.
Io n'apoi i-am poruncit,
Pe un pușor de cuc
Că n'am vreme să mă duc.
Că-s în tufa spinilor
În mîna străinilor.
Până străinii cinează
Eu țin feșnicul pe masă,
Dacă străinii cinează
Iau cuțitul să taiu pită
Lacrimile din ochi pică,
Iau cuțitu să-l tocmesc
Lacrimile mă pornesc.

Cărticea scrisă n' cană
Am un frate dus cătană,
Cărticea din cănceu
Spune la fratele meu
Să vie n'deal ca bujorul
Că îl aștept eu dorul,
Să-și măie murgul nainte
Să-i cuvînt vre-o trei cuvinte
Că de când i-am cuvîntat
Pêrul și-l-o retezat
Portul, că și-l-o schimbat

În loc de colop cu peană
Ceacău cu rujă de-aramă
În loc de curea cu bumbi
Pătrăntăș umplut cu plumbi.
În loc de suman șerezit
Chepeneag până n' pămînt,
În loc de opinci țesute
Păpucași cu cuie multe.

Cine n' lume a mai vîzut
Drum de țeară și anmeară,
Când merea măicuța seara
Pe un' merea blăstăma
Blăstămîndu-te pe tine
Pân' ce sezi bade cu mine
Dar' mumă-ta ar putea face
Nouă să ne dee pace
Că atunci i-oi fi io noră
Când va crește ruja n' horă
Că atunci mi-a fi ea soacră
Când i-a crește ruja n' poartă

Ioane. bade Ioane,
Nu căta cai pe vale
Că caii și-s duși de-aseară
Cu trei voinici dela țeară
Cu toți-au fost cu păpucei
Numai eu am fost cu-opinci.

Măicuță, când m'ai făcut
Ție bine și-o părut

Maică de părere bună
Mi-ai făcut plopon de lăună
Și fața de măgheran
Să mă leagă de măgan.

Măicuță, al meu noroc
L-ai pus cu lemne pe foc
Și de desubt le-ai dat paie
Să ardă cu bobotae.

Pe uliță prin Bistriță
Merge-o d'albă copiliță
Cu trei pui de rață n' brață
Eu mă țin să-i iau un puiu:
N'umbla bade că te spuiu,
C'a veni Vineria mare
Și de pui va fi cercare.

La masă de voe bună
Toți prietenii mi-s'adună,
La masă de voe rea
Toți prietenii fug de ea.
Când aud de mine bine
Toți se strîng ei lângă mine,
Când aud de mine rău
Cu toți fug care n'cătrău.

Frunză verde de alun
Tu hădiță ești nebun
Toată noaptea ai beut
Dimineața m'ai cerut

Când a fost Dumineca
Ai zis ca să-ți dau mîna
Când a fost în ceca-laltă
N'ai vrut să fim laolaltă

Zis'a maica să mă n'sor.
Să-i aduc un ajutor
S'o trîntească de cuptor
Câte-odată și de vatră
Să știe că-i măritată.

Până eram copiliță
Mergeam sara pe uliță
Căpêtam câte-o turtiță.
Dar' de când m'am măritat
Gura-mi mănăcă sburături
Spatele despiciături.

Pe la noi prin prunișori
Îi cărărușe de ficiori
Unul merge, altul vine
Unul mă cere pe mine.
De m'a cere-o gazdă mare
Lasă-l maică n' supărare,
De m'a cere-un flueraș
Dă-mă maică mintenaș.

Sub răchita rotunzată
Șede-o babă supărată
Cu fata nemăritată;

CIUMA

Cele trei mari boale: ciuma, cholera și frigurile galbene au luat naștere la venirea în contact a apelor dulci cu apele sărate la îmbucăturile celor trei mari fluvii din lume.

Delta Gangelui a dat naștere cholerei; aceea a fluviului Mississippi a produs frigurile galbene și aceea a Nilului a ciumei. Dintre aceste trei boale cea, care a vizitat lumea întreagă, fără excepție de climate și de rase, e cholera. Frigurile galbene, până acuma, n'au fost în afară de America. Cât despre teribila fică a deltei Nilului, ciuma bubonică, din timpurile cele mai îndepărtate ea a secerat oameni în părțile călduroase și temperate ale vechiului continent, și nu e mai mult de un veac de când ea a încetat să inspăiminte Europa, fără a o lăsa, însă, fără grijă în această privință.

Înainte cu câți-va ani, un focar de pestă bubonică luase naștere pe coasta mediteranee a Africii, în Tripolis, la Benghazi, și provocase mari griji.

Orașele asiatice Erzerum și Trebizonda, pe marea Neagră, au fost de asemenea bătute de flagelul venit din Persia. Porturile europene, însă, au rămas neatinsse.

Focarele unde ciuma bătuse astăzi sunt mult mai depărtate de noi. De unde vine așa dar grija care s'a impus opiniei publice cu privire la o invasiune posibilă a ciumei, atunci când ea atacă populații foarte îndepărtate și când leacul a fost găsit, și-a făcut probele și poate fi pretutindeni preparat în cantități ori cât de mari?

Iată: ciuma bubonică bătuse în ultimul loc în câte-va mari porturi din China, la Canton, mai cu seamă, la Amoy și în insula Formosa, nefăcând de altfel victime de cât printre indigeni, când s'a aflat că bastimentele engleze au transportat flagelul de la Canton și de la Bombay în India. Ciuma, astfel adusă printre populații în prada unei crude foamete, s'a dezvoltat aci cu o repeziune teribilă și cu o enormă intensitate de virulență. Ea făcea aci ravagii spăimântătoare când, tot sub pavilion britanic, în marea Roșie, la porțile Europei.

Agenteii cari aduseseră boala pe litoralul mării Roșii, erau pelerinii musulmani, cari veneau din India la Mecca.

Această importanță nefastă a flagelului teribil, efectuată atât de repede din China în India, apoi din India la fruntaria Egiptului, prin bastimentele engleze, justifică preocupările legitime ale Europei cu privire la reîntoarcerea ofensivă a unui flagel de care ea obișnuise să nu se mai teamă.

Se știe că peste câteva zile, se va ține

la Veneția o conferință internațională pentru a se hotărî măsurile cari pot fi luate în comun pentru a proteja Europa în contra invasiunii ciumei. Toate puterile au primit ca să participe la această conferință.

Două cuvinte acum asupra leacului ciumei.

Agentul esențial al acestei infecțiuni contagioase, „micro-organismul său“, a fost descoperit în 1894 la Hong-Kong, de un doctor francez dl Yersin, de la institutul Pasteur.

La 11 August trecut, când cestiunea ciumei nu interesa Occidentul european de cât într'un mod „platonice“, pentru că flagelul nu făcea încă victime printre Chi-nezi, d-nul Henry Monod, directorul serviciului de igienă publică din Franța, aducea la cunoștința academiei de medicină din Paris un raport oficial constatând că, la Canton, doctorul Yersin practicase cu deplin succes o inoculațiune cu serum în contra ciumei asupra unui tânăr atins de ciură bubonică. Această molimă bătuse atunci populațiunea indigenă din Canton cu o așa intensitate de virulență în cât 95 la sută dintre acei cari erau atinși de ea, muriau.

D. H. Monod, într'o altă ședință, a arătat colegilor săi noi documente privitoare la descoperirea doctorului Yersin. Aceste informațiuni, date de consulul general al Franței la Hong-Kong, dovedeau noi și numeroase cazuri de vindecare a ciumei, la Canton și la Amoy, prin seroterapia doctorului Yersin.

EXPOZIȚIA DIN 1890.

Dintre cele 95 proiecte din inițiativa privată, trimise comisiei expoziției universale din Paris, numai 5 au fost primite.

Dl Moron, raportorul comisiei, zice că pricina respingerii celor 90 de proiecte, e următoarea:

Cea mai mare parte a autorilor de proiecte a avut, pare-se, în vedere, preocuparea principală de a găsi, pentru expoziția din 1900 „un clou“; din această cauză, ei au propus lucrări uriașe și fantastice, în paguba proiectelor serioase, folositoare și realizabile...

Printre cele 95 de proiecte, 6 erau relative la crearea unui aquarium sau palat nautic. Proiectul însă, care

ține recordul originalității a fost prezentat de doctorul Mora. Autorul proiectului propune să se transforme curentul Senei, între podul Invalizilor și Câmpului lui Marte, într'un vast aquarium care să lase a se vedea tot ce să petrece în fundul Senei și, în deosebi, să înlesnească găsirea cadavrelor duse de curent. Transformarea aceasta s'ar obține făcându-se de amândouă părțile fluviului pereți de sticlă străbătuți de focare de lumină electrică. După părerea autorului, transformarea s'ar putea aplica, cu timpul, pe toată întinderea Senei, în cursul ei prin Paris.

Cestiunea aeronautică a reunit 8 proiecte, dintre cari cel mai curios e al d-lui Gouttes, din Bordeaux. D-sa propune construirea de corăbii aeriene, putând să servească sau la excursiuni libere, sau la ascensiuni cu baloane captive, sau, în fine, de a fi transportate, cu o iuțeală de 200 kilometri pe ceas, în tuburi analoage cu acelea de cari se servește administrația poștelor pentru a împărți depeșile în Paris.

Dl Mickel propune, în proiectul său, ca să se utilizeze catacombele Parisului, vastul osuar al generațiilor trecute, pentru a produce un efect macabru asupra generațiilor prezente, arătându-li-se ce vor fi peste o sută de ani. Dl Mickel adaugă că „după vederea acestui infern oribil, oamenii vor gusta mai cu dragoste plăcerile vieții parisiane“.

Un inventator propune, de altă parte, un fel de întindere a jocului cunoscut în petrecerile populare și care constă în a se suspenda în aer un ou și a se trage în el cu pușca. Inventatorul e de părere că oul să fie înlocuit prin o platformă susținută în aer, la o înălțime de 200 metri, prin virtejuri de apă. Pe această platformă vor lua loc numeroși spectatori cunoscători în ale echilibristiceei, precum și ascensioniști aeriani.

Dl Ribes propune să stabilească, la o înălțime de 1000 metri, o platformă cu un diametru de 1000 metri,

susținută pe arcuri uriașe de oțel. Pe platformă vor fi instalate diferite construcții și un turn. În vârful turnului vor fi așezate globuri electrice și un observator, ear' deasupra lui va fi pus un glob terestru cu un diametru de 100 metri; deasupra globului va fi așezată o statuă înaltă de 50 metri, reprezentând un soldat francez în ținută de campanie, având într'o mână o trîmbiță ear' în alta o ramură de maslin.

PARTEA ECONOMICĂ.

Uscarea fructelor și întrebuințarea lor.

La congresul pomologic din Rouen, d. Truelle a citit o interesantă darc de seamă despre mijloacele întrebuințate în Germania pentru uscarea fructelor.

Fructele se culeg când sunt bine coapte. Cele cari încep să putrezească se aruncă. Ele se despoaie apoi de piele, fie cu ajutorul unor mașini, fie cu mâna. După aceea sunt tăiate în părți de felurite forme dar de aceeași grosime.

Când operațiunea se face în camere încălzite, uscarea se petrece, cu o mare repeziune, la o temperatură de 80 grade. După aceea bucățelele de fructe se albesc expunându-se, într'o altă cameră bine închisă, la o încălzire de pucioasă. Pe urmă se scot din această cameră și, pentru a fi păstrate, se bagă în apă cu sare de mare sau sare de bucătărie. La un litru de apă se iau 10—12 gr. de sare uscată.

Bucățelele de fructe se pun din nou la uscat în niște mașini. Pentru aceasta, ele sunt așezate întâiu unele peste altele în straturi nu tocmai groase.

Ele sunt supuse la o căldură de 100 grade Celsius, timp de 10—15 minute. Când sunt scoase din mașină, bucățile sunt țapene și spărgăcioase.

— Mărități, babă, fata
Că și dracu s'a nsura.
— Mărita-o-aș dragul meu,
N'are num' un lepedeu,
Și ăla încă-i tot rău.

Cărare prin măghieran
Merge-un voinic falfălean,
Când prin sat că se luă
Tot cântând și fluierând
Care mândră-l auzia
Focu 'n vatră l coperia
Lampa 'n masă o stingea
Ferestrite le 'nchidea
Ușile le incuia,
Num' o căilă de nevestă
A scos capul pe fereastră,
Intră falfălean în casă
Că cafeiu-i pus pe masă.
Rozoliș verde 'n fereastră
Din rozole a gustat
Și din cafă a bătut
Pe el capul l-o durut,
Și din graiu așa-a grăit:
Rămăi căilă sănătoasă
Ca și-o poamă vermenoasă
Că mă duc la maic' acasă
Să-mi aștearnă capul mie
Că de mine-i rău, nu-i bine.
Cum acasă c'o ajuns:

Așterne, mamă, patul
Că pe mini mă doare capul.
Măicăsa din graiu grăia:
Spusu-ți-am falfălean ție
Nevestele capul ți-or pune
Nu l-or pune, că e pus
Numa cât că stau în sus.
Când era la mez de noapte
Falfălean trăgea de moarte,
Când era la cântători
Falfălean podob de flori,
Pe lângă el strînși ficii.
Când ziua că se făcea
Clopotele le trăgea
Toate fetele mergea.
Num' o căilă de nevestă
Num'a aia n'o venit
Cari pe el l'o otrăvit.

A. T. Bogdan, învăț. (Felfălău).

Cucule pasere mică
Zboară la bădița 'n ștrică*)
La ameaz când odinește
Sez la cap și-i povestește
De mândruța cum trăește
Că la el nu mai gândește.

*) „Ștrică“ numește poporul dela noi drumul ferat. După „Ștrică“ el neștie.

Leagă-te codrule
Până-ți pică frunzele
Să iubesc mândruțele.
Până codru frunza-și ține
Toți feciorii trăesc bine
Dacă codru frunza-și lasă
Toți feciorii trag acasă.
La copii și la nevestă
Numai bădișorul meu
N'are copii nici nevestă
Numai trage el acasă.

Frunză în prun frunză sub prun,
Badea meu e omu-âl bun
Că-i cu plugu lângă drum.
Mândra'l face, mândra'l duce
C'al ei bade-i gură dulce.
Bade-âl ei când o vedea
Înainte ei eșia
Și prânzu i-l sprîjinea
Și 'n gură o săruta
Și din grai așa grăia:
Fă-mă doamne ce mi face
Fă-mă păsăruică 'n luncă
Să ved mândra unde lucră
Să-i fac mândrei mele umbră
Să n'o ardă soarele
Că-i albă ca doamnele.

Fă-mă doamne ce mi face
Fă-mă păsăruică-albăstră

La mândruța la fereastră
Să-i aud vorbele 'n casă
O sunt bune, o sunt rele
Vorbele mândruței mele.

(Culese din gura poporului de Ișn Bugaru.)

Du, bade, dorul cu tine
Nu-l lăsa, năcaz pe mine!
Dorul tău e desmierdat,
Ș'așteaptă 'n brațe culcat;
Dorul tău îi mădărit*)
Și-așteaptă 'nbrațe adormit.
Eu sunt pruncă tinerea
Dorul tău nu-l știu ținea.
Dorul tău și dorul meu,
Împreune-l Dumnezeu,
Să fie un singur dor
Să-l purtăm mai cu ușor.

Dragă 'm-i holdița deasă,
Și mândra care-i frumoasă,
Holda stă la secerat,
Ear' mândra la sărutat.

Frunză verde 'n codru des,
Toată lumea 'și-a ales
Ce-au fost verde și frumos,

*) desmierdat.

Înțepeneala aceasta durează un ceas. Apoi, se moaie din nou.

Din fructele acestea uscate se fabrică cidrul.

B e ț i a.

Doctorul Iosef Pietra Santa arată într'un studiu al său marea stricăciune pe care o fac băuturile de tot felul asupra sănătății omului.

Eată stările prin care trece omul beutor.

1. Sângele îi curge foarte neregulat prin vine și d'acici îl vezi pe bețiv când trist, când vesel și nebun, în cât îi vine să spargă tot ce vede.

2. Dacă băuturile sunt mai tari și omul bea mai des, încep tremurăturile, bețivul par-că e cuprins de frig, buza de jos i-se lăbărțează, limba i-se încurcă, mâinile și picioarele îi slăbesc, iar fața începe a lua o formă ca a omului tâmpit.

3. După vreme mai îndelungată de beție, începe apoi a slăbi mintea; bețivul nu mai știe să deslușească bine lucrurile, nu mai poate să vorbească limpede ci sare dela un lucru la altul; ori cât de treabă om a fost înainte, acum începe să fie rău și să semene animalului; mănâncă ce-i dai și adoarme unde cade de pe picioare.

4. Starea a patra e ceea ce numim „beat-mort“. Se imbată de puțin și nu mai știe de sine. Mintea i-s'a slăbit într'atâta, că numai înțelege nimic și ajunge de batjocura până și a copiilor.

Laptele ca hrană.

Comisiunea însărcinată de consiliul municipal al orașului Paris pentru studiarea hranei cu lapte, și-a început lucrările; acestea prezintă un interes general. Întâia chestiune ce s'a discutat a fost cea privitoare la alimentarea copiilor, apoi, la igiena adulților pe cari, „regimul laptelui“ pare a-i vindeca de istovirea pricinuită de oboseli, de călătorii sau de inconveniente muncii sedentare.

Laptele de calitate bună trebuie pus în consumațiune. Dar sunt și dificultăți, și încă mari. Bogat în principii azotate și zaharoase, laptele e un mediu excelent de cultură pentru creșterea și înmulțirea microbilor. D. Mi-quel a făcut număratoarea acestora. Un lapte, muls la 6 ore dimineața, conținea, peste două ceasuri, când a ajuns la laborator, 9000 bacterii pe centimetru cub, 120.000 bacterii peste 9 ore și 5 milioane, 600.000 bacterii peste 24 ore de la mulgere.

Specialiștii recomandă sterilizarea, răcirea, pasteurizarea laptelui. Pentru acest scop, s'a întrebuițat bicarbonatul de sodă, boraxul, acidul silicic. Pasteurizarea a dat cele mai bune rezultate, dar laptele pasteurizat, nefcälzit acasă și fiert, e primejdios: se pare că baccillus subtilis resistă cu energie sterilizării care omoară, însă, microbul acidului lactic.

Doctorul Quesneville e de părere ca, chiar și pentru laptele ce se dă copiilor de țită, să se aibă în vedere principiile stabilite de profesorul Flügge din Praga.

Iată aceste principii:

1. Bacilii patogeni ai tuberculozei, febrei tifoide, ai difteriei și cholerei se pot nimici ușor prin o scurtă fierbere.

2. Celelalte varietăți de microbi, aerobici sau anaerobici, foarte rezistenți, fabricanți de toxine și peptone, resistă fierberilor, chiar și celor lungi de 4—6 ore, la o sută grade Celsius. Din contra, la o temperatură mai joasă de 18 grade, ei nu se înmulțesc. Prin urmare, sterilizarea absolută a laptelui de vacă n'ar trebui să se facă decât după o fierbere de 7 ore la 100 grade, care face laptele negricios și de un gust neplăcut.

Laptele sterilizat din comerț — zice dl Frügge — nu e decât parțial sterilizat; el se alterează îndeosebi vara prin dezvoltarea microbilor producători de toxine și peptone iritante pentru intestine.

3. Bacilii febrei tifoide, ai tuberculozei și cholerei sânt distruși, în

20 minute, la o temperatură de 70 grade.

4. Laptele din butelii — continuă profesorul Frügge — e o preparațiune nesigură și primejdioasă care nu merită încrederea ce 'i-o dau publicul și mulți medici.

5. E preferabil a se renunța la sterilizarea în cantitate mare și a se mulțumi cu sterilizarea parțială, a casă.

D. Quesneville, după-ce a resumat, în fața comisiunii franceze, lucrările mai multor doctori, asupra laptelui, dă următoarele sfaturi:

a) Să se țină laptele într'un loc rece, la temperatură mai mică de 18 grade, ear' vara să se transporte ca peștele sau ca berea, în vagoane frigorifice.

b) Laptele să se dea așa cum e, nesterilizat, consumatorului.

c) Să fie indemnă consumatorul a-l păstra, până la întrebuițare, într'un loc răcoros.

d) Să 'i-se recomande, ca înainte de a-l bea, să-l fiarbă timp de 5—10 minute.

e) După fierbere, să-l răcească, cât se poate de repede, de brusc.

Înștiințare.

(Mașină de sămănat.) Vestim prin aceasta pe economii români din comunele ținătoare de comitatul Sibiu, în cari până acum nu se folosește mașina de sămănat, că comitetul central al „Reuniunii române de agricultură din comitatul Sibiului“ este aplicat a da în mod gratuit spre folosire în primăvară mașina de sămănat, ce a fost proprietatea economiei de instrucțiune din Rășinari, acum desființată.

Cei ce doresc să folosească această mașină să se adreseze spre acest scop către subscrișul comitet până cel mult la 10 Martie n. a. c.

Mașina se ia în primire din Sibiu și are să fie transportată la fața locului și îndărăt pe cheltuiala proprietarului, care o cere și care va avea să garanteze pentru înapoierea mașinei în timpul hotărât de comitet, în stare bună. În cerere să se arete și timpul

de când și până când voește s'o folosească. Dacă în comuna unde se va duce mașina nu se află om priceput la cărmuirea mașinei, comitetul își rezervă a angaja de aici un om priceput însă pe spesele celui ce o cere.

Ar fi de dorit, ca fruntașii din comunele interesate să ia înțelegere în această afacere și cercările să se facă într'una pentru mai mulți proprietari.

Sibiu, 8 Februarie n. 1897.

Comitetul central al „Reuniunii române de agricultură din comitatul Sibiului“:

Demetriu Comșa, Victor Tordășianu,
president. secretar.

Popularizarea științelor. În Berlin există un teatru științific al cărui scop este răspândirea practică a cunoștințelor naturale în public.

Acest teatru se chiamă „Urania“ și dă reprezentațiuni a fenomenelor astronomice, biologice, chimice, patologice etc.

Aparate ingenios construite reproduc pe scenă sistemul solar, mișcările planetelor, procesele vitale deosebite ale organismelor, constituția (anatomia) plantelor și animalelor, combinațiunile elementelor chimice, desagregarea țesăturilor organice, formațiunea boalelor ș. a.

Anul trecut acest teatru a fost frecventat de 600.000 de vizitatori. Mai multe orașe din provinciile germane urmează deja exemplul Berlinului și instalează și ele asemenea teatre.

Zilele din urmă s'a discutat și în cercările din Viena și Budapesta înființarea unor asemenea instituțiuni. În Pesta s'a și constituit un comitet de inițiativă, din oameni de știință, și politici. În fruntea acestui comitet este fostul ministru de instrucțiune contele Albin Csáky.

Capitalul necesar pentru acest teatru științific este de un milion de lei.

În Berlin această întreprindere dă beneficii și sub raportul material, și astfel fără jertfe din partea Statului populațiunea capitalei germane are o academie practică științifică, unică în felul ei, și ne-ăsămănat de importantă pentru răspândirea cunoștințelor naturale.

Ce-au fost bun și dragăstos;
Dară eu ce 'mi-am ales?
Trei fire de neghinuță
Trei frunze de cicoare,
Și-o copilă ca o floare...

De-ar ști cucul cine-s eu
N'ar mai cânta pe părâu
Ci pe deal în crengi de vie
De jele 'mi-ar cânta mie,
Și de-alungul obcinii,
De supărarea mândrii,
Și de-acolo când s'ar duce,
Ne-am prinde pretini de cruce.
Și pe când ne-am depărta,
Noi rămas bun ne-am lua,
Dela flori din câmpurile
Și copile frumusele.
Mergând eară, m'as uita
Mândra cum 'mi-ar rămânea.

(Chirocuta) Culeasă de Cibleșanu.

De ce, bădiță Gheorghită,
Nu te ved eu pe uliță
C'altă-dată
Ziua toată.
De când 'mi-ai furat năframa,
Crezi că doar' te spun la mama?
Nu te spun, nu purta teamă

Știu că eu o să-mi dau seamă,
Că de tine
E mai bine:
Furi năframe, furi inele,
Și nu-ți dai seamă de ele.
Dar vezi bade că eu port,
Că mă ia mama de chică
Când pe vale
'Mi vini 'n cale
Și de stăm și la fântână
Mă mai ceartă-o săptămână.
Și mama prinse de veste
De inelul din poveste
Cum, cu voe,
Fără voe
'Ți-l'am dat seara pe lună
Și d'atunci n'am ziu bună,
Tu de colo-mi stai cu dorul,
Mama ici cu sucitorul.

Frunză verde frunzuliță
Am avut o mândruliță
'Și-am lăsat-o să mai crească
Minte 'n cap să-și dobândească
Până eu am așteptat
Mândra 'mi-s'a măritat
Dela noi a treia casă
Inima mi toată arsă.

(Trimisă de Iosif Irimia, Vrani.)

Foaie verde viorele
Ajungem-un dor ș'o jale.
După ochii mândrii mele.
După ochi-i cu lumină,
Cari mă scol sear' dela cină.
După ochii cu albuș,
Cari mă scot și din culcuș.
După chica-i cea stufoasă,
După fața ei frumoasă.

Bădișor din colțisor
Nu-mi trimite-atâta dor
Pe vale și pe isvor
Că mă bolnăvesc și mor
Ș'acu-ți vremea lucrului
Nu pot umbla 'n rîndu lui.

Nalt e badea subțirel
Par-că-i tras printr'un inel
Mândru-i badea la obraz
Ca neaua de pe izlaz.

Frunză verde de trifoiu.
Vino bădiță la noi
Să te țin cu buze moi;
Că bădița-mi place mie
Toată lumea bine știe,
Dar' nu-mi pasă las' să știe.
Că-i fciior de omenie.

Culese de I. Furdianu, din giurul Lugojului.

Frunză verde de alună,
Dragă 'mi-e vecina bună
Că ese seara pe lună,
În poartă și mă privește
Dorul ei cum mă topește

Draga mea de peste drum
Ași numi-o dar' n'am cum
Ași numi-o floare fragă
Însă la mai mulți ti dragă.

(Culese de N. Selbăgian. Banat).

GLUME

Mama lui Lică încearcă să-l facă să înțeleagă rugăciunea.

Când zice „Dă-ne nouă pâinea noastră de toate zilele“, 'l întreabă:

— Ei, ai înțeles?
— Da, mamă; răspunde copilul, cerem în toate zilele ca să fie proaspătă.

La Menagerie.

Un copil micșor se apropie de o colivie cu maimuțe.

— Bagă de seamă să nu te muște, îi zice mama sa.

— De ce să mă muște mamă?

— Pentru-că nu te cunosc.

— Spune-le, că mă chiamă Mitică!

(P. V.)

Care pâne e bună?

Parerea, că pânea ar fi cu atât mai bună cu cât e mai albă, s'a incubat pretutindenea între oameni. Aceasta este o părere greșită.

După doctorul Hager, cea mai bună pâne este pânea neagră, adică pânea făcută din făina de săcară, căci unește în sine toate acele materii, cari servesc la nutrirea și întărirea trupului omenesc.

Obiceiul de a ne nutri cu pâne albă a adus atâtea boale, care în vechime nu erau cunoscute, și cărora astăzi nenumărate ființe cad jertfă.

Doctorul Hager ne face băgători de seamă între altele, asupra numărului de oameni tâmpiți și sclintiți la minte, cari se nutresc cu pâne albă, a căror număr e de două-ori mai mare decât a celor, care obișnuiesc a se nutri cu pâne neagră.

Pentru ca pânea să devină un nutrimant gustos, mistuitor și nutritor, trebuie ca aluatul înainte de coacere să dospească bine.

Aceasta se știa în vechime. Chiar ovreii pe timpul lui Moise mâncau de comun până frământată.

Pe lângă aceasta și cuptoarele din cea mai depărtată vechime, găsite prin ruinele egiptene și prin alte locuri, au aceeași formă ca și cuptoarele care le vedem astăzi pe la țeară, și din aceasta putem deduce că și pânea din vechime trebuie să fi sămănat cu a noastră.

Preparația pânei deci ca afacere casnică a femeii durează de sute și mii de ani, fără să se fi schimbat într'un mod simțitor, până în timpurile din urmă, când s'au născocit un număr mare de cuptoare măiestrite, parte pentru a face economii la materialul arzător: cărbuni, lemne și altele, parte pentru a pute prepara pâne în continu și multă.

Chipul preparației pânei, cum a rămas din vechime este aprobat de știința doftorească ca cel mai bun și mai potrivit cu impregiurările, numai să se întrebuițeze bine și fără greșală.

Deosebirea țărței de făina este mai mult neprincioasă decât prinicioasă nutriției.

În vechime pâna în timpurile imperațiilor nu se cunoștea făina cernută. În mai multe părți ale Germaniei, mai cu seamă în Westfalia, se întrebuițează făina împreună cu țărțe la coacerea pânei. Medicii englezi au recomandat lorzilor Angliei pâne preparată din făina necernută, pe cari ei o întrebuițează la dejun.

În ceea ce privește prepararea pânei de săcară, din făina amestecată cu aceea a altor plante, se observă următoarele lucruri:

Pânea, care conține și săcară tăciunoasă este pătată, de o culoare vână, are un gust rău și miros neplăcut și e vătămătoare sănătății.

Sămënța de trifoiu dă pânei o culoare roșie închisă, dară nu e nici decum vătămătoare.

Grăul prepeliței dă pânei o culoare roșietică albastrie până în negru; astfel de pâne nu e vătămătoare.

Însă în ceea ce privește neghina, dacă ea se află în pâne, are însușire deși nu tocmai otrăvicioasă, totuși vătămătoare sănătății.

Din vremurile bătrâne.

La începutul veacului de astăzi, când stăpâna Impăratul Francisc I, întemeietorul școlii preparandiale române din Arad, în satul Seleuș din comitatul Aradului trăia un preot cu numele *Nicolae Horga*. Pe atunci poetul încă nu cântase, și Românii nu stiau „Deșteaptă-te Române!” Erau pușini știutori de carte între ei. Dar în acei pușini cărțurari băteau inimi calde românești, care îi imboldeau să lucreze ziua și noaptea pentru deșteptarea și lumina neamului.

Preotul Nicolae Horga, sau Popovici, care se subscrie „paroch neunitel legi al Seleușului”, era din ceata acestora, și a scris și a tipărit o carte numită „Oglinda” pentru fo-

losul „iubitului neam”, „fiindcă, zice el, acest neam, adică Românii, cu învățătura nu este pătruns, dară de s'ar deda pe încet, după-cum, prea înălțatul Impăratul nostru pofteste, ca adevărat în urmarea altor neamuri cu toate învățăturile ar fi împodobit, și mergerea către fericire s'ar îndrepta, cât nu s'ar ridica mai curând oameni pricepuți decât dintre ei, că Românii cu adevărat dela Roma își trag numele lor și loza.”

Cartea această este foarte rară, ea cuprinde pe lângă învățături morale, câteva istorioare din vremile bătrâne vrednice de știut, precum este povestirea despre cetatea Vilagoșului, despre Bancota (Pâncota), Boroș-Ineu și Orod (Arad).

I. Despre Bancota.

În slăvită Varmeghia Aradului, în vremile de acum sub stăpânirea cinstitei cămări, unde-i acum satul Pâncota, oare-când a fost mare oraș, și cetate după vremile de atunci, întru carea a locuit un Arhimandrit, și în vremile acelea stăpâna Ban Herțeg, dela care s'a numit orașul *Bancota*, și era acolo un fereu foarte hăsnuitor în preajma aceluia Coșteiu, întru carele era apa ferbinte, și după-ce au luat Turcii acel loc de sub stăpânirea lui *Ban*, aveau obiceiul Turcii de se spăla în apă de cinci ori în zi. Al aceluia fereu izvorul până astăzi se cunoaște, numindu-se acum Sodom. Eară pe unde era atunci bisericile și zidurile cele frumoase, acum se târașesc șerpii, și rîmă porcii, și se fac arături bune, încă și bani se află în pământ în-gropați.

II. Pentru Boroș-Ineu.

Pe lângă apa Crișului-alb, în pădurea Luncii numită, se află orașul Boroș-Ineu. Acest oraș pe vremea lui *Racoți George* s'a întemeiat, făcându-se în el cetate, a căreia până astăzi se cunosc zidurile, și acest *Racoți* era viță de Român, din geneologia Voevozilor. La aceea cetate a fost căpitan *Ban Lucaci*, pen-

tru aceea acel căpitan avè o moară pe Crișul-alb, numindu-o după numele seu, până astăzi se află urma ei, ce-i zic oameni *Băluca*. Și religia grecească neunită avè Mitropolia sa residenție tocma în țermure, aproape de Crișul-alb, la care Metropolie slugea toată partea podgoriei, național Iliricesc și Românesc, dela care până astăzi se zice Ienopoli.

Are și dealurile sale numite: *Apa teleac*, care se numește pe numele lui *Apa Mihaiu*, căruia i-a cinstit *Racoți* acest deal cu vii, și vin bun la beutură face, pe om îl curăță în-lăuntru, după-ce îl bea, și în vremile de acum să nmește mai virtos *Mocrea*.

La acest hotar al Boroș-Ineului, *Racoți* și *Apa* avè o fântână cu apă acra mirositoare a peatră puicioasă, la carea fântână, sau fereu adese-ori umbra scaldându-se într'i fiind hăznuitoare: încă și acum mulți beteji este spre tămăduire. Având acest loc pădurile sale, le-a stăpânit Baro *Péterfi*, eară acum *Aczél István* le biruește.

FELURIMI

Numărul zilelor de lucru. Numărul zilelor de lucru, după subtragerea sărbătorilor, în diferitele state din Europa variază între 267 și 312. Este interesant, că Ungaria și Olanda sânt statele, în cari muncitorul lucrează mai mult. Zile de lucru sânt în Rusia 267, în Anglita 278, în Spania 290, în Austria 295, în Italia 298, în Bavaria 300, în Belgia 300, în Franța 302, în Saxonia 301, în Danemarca 303, în Norvegia 303, în Svițera 303 în Prusia 305, în Olanda și Ungaria 312.

Învitare la abonament

Deschidem prin aceasta abonament pe anul 1897 la

„TRIBUNA POPORULUI“

Condițiunile de abonament, însemnate și în fruntea foii, sânt cele următoare:

În Monarchie:

Pe un an fl. 10.—
Pe 1/2 an „ 5.—
Pe 1/4 an „ 2.50
Pe o lună „ 1.—

Pentru România și străinătate:

Pe un an franci 40.—

NUMERII DE DUMINECA

pot fi abonați deosebit, ca foaie pentru popor, cu 1 fl. 50 cr. pe an, având o întindere de 8 pagine: cele 4 pagine ale foii de zi, plus un adaus poporal de 4 pagine.

Domnii cari se abonează la foaia de zi cu 10 fl. pe an, nu au să mai plătească nimic pentru adausul poporal dela numărul de Duminca.

Administrația

„TRIBUNA POPORULUI“.

CHIUITURI.

Dragi-mi-s boi cu cănaci
Și mândra cu poale largi.
Dragi-mi-s boi tuluci
Și mândră cu poale lungi,
Boii se țin pe fânațe
Și mândra se ține 'n brațe.

Trandafir cu creanga 'n sus
Ști tu mândră ce ț-am spus
Să nu te mai rumenești
Că prea tare 'mbătrânești.
Și dacă-i îmbătrâni
Toți ficiorii te-or urf,
Te-aș urf mândră și eu
Și te-a bate Dumnezeu.

Cui nu-i-s dragi horile,
Bată-l sărbătorile;
Că pe mine nu m'or bate
Că horesc și zi și noapte,
Ș'oiu hori până la moarte
Să-mi horesc horile toate.

(Culese de *Teodor Socol*, june din Mureșul de Câmpie).

Nevăstuică, nevăstuică,
Ce 'ți-i conciu i) așa lat
O temi-te de bărbat?

Nevăstuică, nevăstuică,
Bate-te bărbatu rău?
— Bate, bată-l Dumnezeu!

Dusu-so veste pe sate,
C'avem fete lăudate;
Ne-o venit veste 'napoi,
Că n'avem numai gunoiu.

Place-mi a juca cu tine,
Că ști bine
Ca și mine;
C'ai umblat
De-ai învățat,
Sara pe uliță 'n sat.

De-ar fi pipa'n dinți la mine
C'o parte-ași juca mai bine,
Da 'mi-i pipa pe tureac
Și nu pot juca de leac.

Hai tu fată să te joc
Deie-ți Dumnezeu noroc,
Că pe câte le-am jucat
Dumnezeu noroc 'li-o dat.

1) pepten, ce-și pun țeranele în cap.

Decât dup'un jucăș
Mai bine dup'un culduș ¹⁾,
Jucășu me ²⁾ la joc
Mălaiu-i de Joi în foc.

Decât cu opinci în danț
Mai bine legat în lanț;
Că din lanț doară-i scăpa,
Cu opinci nu poți juca.

Fetele din satu nost
Sfintele zile din post
Le-au ținut de n'au mâncat
Până-ce s-o inserat,
Că mor după măritat.

Fetele din satu nost
Îți pun pânza fără rost,
O cum drac o și mai pune
Că li-i pânza de minune:
Li țesută-așa de rar
De-i bună saci la pescar.

(Auzite în Coroiu, (Bihor.)

¹⁾ cerșitor.
²⁾ merge.

POPOR BRAV

Cenadul ungurec, 11 Febr. 1897.

Domnule Redactor!

Astăzi s'a făcut introducerea dlui profesor de teologie Romul Nestor în noua sa parohie din Cenad.

Chipul strălucit, cum s'a întâmplat acest act, e vrednic de pomenit, căci să nu uităm că e comuna unde înceată șirul Românilor, așa-zicând straja românismului înspre inima ungurimii. Icută între neamuri străine, această comună binecuvântată de Dumnezeu cu holde mănoase, a știut să-și păstreze simțul creștinesc și românesc, limba strămoșască, într'un chip pe care numai filosofia 'ni-l poate explica. Când anume omul vede cu ochii primejdia peirii sale, potopul maghiarisării, atunci mai virtos își apără avutul seu sufleteșe legea și limba, întocmai ca și avutul seu material, moșia.

Aceasta explică, cred eu, și însuflețirea și hărnicia poporului din Cenad.

Domnul Nestor a sosit la gara din Falva, însoțit de dl protopop Moise Bocșan, de foștii sei colegi Vasile Mangra și Romul Ciorogariu și de corul foștilor sei elevi.

La gară au fost întâmpinați de o deputație în a cărei nume îl felicită țeranul N. Jurjuț, cu 20 de călăreți sprinteni și 30 de căruțe în frunte cu căruța cu patru cai a căruia president al comitetului parohial Iosif Luțai; o bogăție de cai de rasă cum rar vezi într'un loc, se pun în mișcare sprintenă.

La hotarul comunii îl întâmpină altă deputație, în frunte cu țeranul S. Guleș, care earăși prin o vorbire predă pânea și sarea alesului poporului. În comună mică cu mare îmbrăcat s'erbătorește primește convoiul între urale și salve de treascuri. O adevărată intrare triumfală.

Se începe serviciul d'vin. Cântă corul clericilor sub conducerea clericului T. Lugojan. Protopopul Moise Bocșan, s'evirșește actul de introducere și poporul erupe în strigăte „să trăească!“ Urmează apoi cuventarea noului preot, în decursul căreia se văd lacrimi de bucurie în ochii parohienilor.

La masa comună, un formal banchet, au luat parte 80 de persoane, întreaga inteligență și fruntașii poporului. Șirul toastelor l'icepe Rev. domn protopp. Moise Bocșan, pentru Preasfinția Sa Dl Episcop diecesan Ioan Mețianu; urmează apoi dl Vasile Mangra, pentru dl Nestor; țeranul N. Guleș, pentru protopp. Moise Bocșan; Romul Ciorogariu, pentru popor; Romul Nestor, pentru oaspeți; preotul s'erbesc din loc S. Petroviciu, pentru înfrățirea româno-s'erbă; clericul P. Givulescu, pentru fostul lor profesor; și apoi țeranul S. Guleș, cu o des-toinicie rară în felul seu închină pentru sfeșnicul cel luminat, noul lor preot, mai apoi pentru oaspeții poporului ș. a.

Correspondentul.

NOUTAȚI

Arad, 13 Februarie st. n. 1897.

Conferența preoțească în tractul Aradului, ținută ieri, a ales pe următorii preoți membri din cler la sinodul protopopesc: Fabriciu Manoila, Ioan Bozgan, Ioan Cioară, Traian Vațian, Gavril Bodea, Dr. Demetriu Barbu, Nicolau Chicin, Vicențiu Marcoviciu, Demetriu Ganea, Lazar Adamoviciu, Demetriu Marcoviciu, Paul Merce.

Ear' membri la adunarea generală a fondului preoțesc au ales pe Dr. D. Barbu și Ioan Ciora.

Știre personală. Dl G. Bogdan-Duică a trecut înaintea facultății din Bueurești examenul de licență în științele istorice obținând nota cum laude.

Alegere de învățator. Din Pâncota primim următoarele: Duminecă s'a făcut la noi alegerea învățatorului, în persoana braului învățator Iulian Butar din Seleuș, care a intrunit 130 de voturi față de Pavel Sigartău, învățator în Măderat, care a intrunit 60 de voturi. După sf. liturgie și chemarea ducului sf. s'a ținut comitetul extraordinar care a candidat pe toți recurenții, adevă: Iulian Butar din Seleuș, Oprean, Popoviciu și Pavel Sigartău; venind la sinod reverendisimul domn George Popoviciu, protopresbiterul Țiriei, a ținut o lungă și puternică predicție care a pătruns inimile alegătorilor; alegându-se bărbați de încredere și de notar George Oașca, dar d'nsul fiind răgușit, a trebuit să-l suplinească dl Petru Vancu, bravul învățator dela școala primară din Măderat, care cu o voce înaltă și plăcută a cetit toate testimonile recurenților, apoi a urmat votarea care a decurs în cea mai bună ordine.

Contra Ovrelor. Ziarele locale aduc știrea, cu destulă măhnire, că la Macău făcându-se alegerile pentru comitetul casinei, o „clică nu tocmai liberală“ a lucrat pe ascuns și a făcut să cadă toți candidații jidani.

Va să zică cei din Macău au câte odată „paprikă“ și pentru . . . Ovrei!

Milionarii la judecată. Tabla regească din Oradia mare în hotărârea de sub Nr. 3091/96, a pus sub acuză pe frații Neuman din Arad, cari au făcut usură. Sunt patru: Soma, Ede, Samu și Adolf. Sunt cunoscuți în depărtări ca mari fabricanți, au fabrică de spirt și moară de vapor. Acusa criminală datează de pe vremea când ei dau împrumuturi, cum au dat lui Jakabffy Vilmos, în modul următor: în vara anului 1885 i-au dat un împrumut de 40,000 fl. în bani gata cu condiție, ca această sumă să li se plătească în termen de doi ani, în trei rate egale, nu în bani ci în bucate, în cantitate de 9000 quintale, dar e dator să le socotească quintalul cu 70 cr. mai eștin ca în piața Aradului.

Împrumutul de 40,000 fl. nici nu era încă deplin achitat și Jakabffy avu nevoie de alt împrumut, ear frații Neuman i-l'au acordat cu plăcere. În cercetarea judiciară s'a documentat, că Jakabffy Vilmos din anul 1885, 21 August până în 1895, 15 Mai, adevă în 9 ani de producție, a luat un împrumut de 128,325 fl. dela frații Neuman, și pentru achitare a trebuit să le dea din moșia lui diferite bucate în cantitate de 35.200 quintale, și adevă la primul împrumut socotește cu 70 cr. mai ieftin quintalul, în cazul al doilea și al treilea însă cu un preț așa de mic, că întrece cu mult procentele legale. D. e. pe timpul împrumutului al treilea, când Jakabffy a luat 71.225 fl. dela frații Neuman și a trebuit să le dea în schimb 71700 quintale de bucate, a fost obligat să le socotească quintalul de grâu cu 4 fl. 50 cr., orzul cu 2 fl. 75 cr., porumbul cu 2 fl. 50 cr. ear în piața din Arad se vindea grâul cu 7 fl. 30 cr., orzul cu 4 fl. 80 cr., ear porumbul cu 5 fl. 50 cr. Astfel usura milionarilor a produs mare senzație în toate părțile.

Pentru toate aceste, frații Neuman vor avea să răspundă la judecată. Nu prea credem însă să ajungă în pușcărie, căci sunt oameni cu proptele.

E, la tot cazul, interesant, că foile locale nu scriu nimic despre această afacere deși cele din Budapesta scriu toate.

Rectificăm o corespondență a noastră, privitoare la alegerea din Bătania, unde din eroare s'a spus că dl Fabriciu Manoila a intrunit 5 voturi; dl Manoila înainte de alegere și-a retras candidatura, despre care lucru a și anunțat pe dl protopop cu vre-o 10 zile înainte de alegere.

Hymen. Din Rebrisoara ni-se anunță cununia dlui Macedon Ciuta, învățator cu d-șoara Victoria Mihaleu.

— Dl Ioan Rujan Maxim își anunță căsătoria sa cu d-șoara Sabina Boeriu din Gherla.

Crima unui învățator nebun. După cum se anunță din Timișoara, Ghenadie Pepa, învățator în Spata, comitatul Caraș-Severin, în etate de 18 ani a intrat furios în casa preotului român Paul Micu și a tras șase focuri cu revolverul asupra feței preotului, anume Eleonora. Din fericire n'a nimerit-o și așa fata a scăpat de moarte. Tinzărul răbit a întors arma ucigașe asupra lui și cu două împușcături și-a pus capăt vieții. Se spune că motivul ar fi dragostea.

Sinucidere. La Viena a p'ricuit mare uimire sinuciderea contelui Wolkenstein, măiestrul de v'nețoare al M. Sale Imp'ratului, care cu pușca de v'nețoare, și-a sfărmat capul.

Contele era în v'rstă de 56 ani, neînsurat și un om tot-d'auna cu voe bună. De câțva timp însă se zice că suferia de o boală și se crede că s'a sinucis ajungând în stare de nebunie. El a lăsat de alt-fel în urmă mai multe scrisori în cari poate se va lămuri și cauza morții sale.

Un abate puternic. Cu câteva zile înainte de asta a murit la Paris abatele Wendling, care era vicarul bisericii St. Treimi. După-cum scrie „Figaro“, Wendling era de naștere alsatian și pe timpurile războiului germano-francez a fost secretarul episcopului de Metz, Dupont des Loges.

A doua zi după luarea Metzului, noaptea târziu, Wendling a fost chemat la un bolnav să-i dea ultima împărtășire. La reîntoarcere acasă îl atacară trei soldați prusaci beți și începură să-l batjocorească. Preotul cu putere herculiană, îi dădu unuia un pumn în cap, încât soldatul rămase pe dată mort. Vezând aceasta ceilalți doi soldați, o luară la fugă.

A doua zi soldații denunțară pe abatele și episcopul îl luă la răspundere.

Acesta mărturisî totul. Episcopul nu făcu nici o observare ceea-ce-l neliniști pe abatele.

— „Dar' părinte, eu am fost în drept să mă apăr.“

— „Și cine te învinovățește, — că ai omorit un prusac?“ zise însfrșit episcopul.

„Ai spus însă, că erau trei, nu-i așa? Un bărbat puternic ca d-ta, cum a putut însă lăsa ca ceilalți să fugă?“...

Așa a vorbit episcopul francez, dar' pentru aceea tot a sfătuit pe abatele să nu aștepte sentința poliției prusiene.

A doua zi abatele plecă din Metz și de atunci a trăit în Paris.

Nenocire pe mare. Din Londra vine veste, că marea corabie „City of Agra“ plecând din Liverpool spre Calcutta, s'a scufundat. A scăpat cu viață singur căpitanul care a înnotat până l-a găsit vaporul „Onega“. Ceilalți de pe corabie au perit toți între valuri.

Elefanții lui Pyrrus și Hanibal. Din Firenze sosește știrea unei descoperiri importante. În zilele trecute s'a aflat în apropierea Firenzei, în Castelfranco, scheletul unui elefant, care va da prilegiu pentru înnoirea discuțiilor interesante între istorici despre scheletele elefanților ce se găsesc din vreme în vreme în pământul Italiei. La 1816 s'a mai găsit în Ponte-Salario, nu departe de Roma, scheletul unui elefant. Nu peste mult dădură de unul asemenea și în Abruzzi. Cel din Castelfranco e al treilea. Între învățați se presupune, că aceste schelete nu pot fi decât ale elefanților de războiu din vremea lui Hannibal și Pyrrus, cari erau aduși în cete mari în Italia.

Posta redacțiunii.

P. Căprariu, G.-vale. Subscrieți acel protest. Dl preot a avut atunci dreptate să vă ocărăscă: Românii n'au ce să caute la alegeri ungurești. Pe viitor să avem nădejde că lucrurile se vor petrece cum cer interesele noastre naționale.

N. Stamatescu, Iebeli. Publicăm numai poezii curat populare.

Cibleșcanu. Publicăm numai cele populare. S'aceste însă fără să aibă măsura premiului.

T. Iepureanu. Ol. St. Gy. Claustru catolic este în Lipova. Românesc nu este!

N. Cristea, preot. V. B. Adresează-te la Librăria Ciureșu, Brașov.

I. Șerb, Poiana. Ne pare bine de cele ce ne scrii. Cele trimise se vor publica îndată ce vom avea loc. E îmbulzeală mare. Multă sănătate tuturor prietenilor.

Sapho. De ce îndelunga tăcere?

N. Bolog, Boros-Ineu. Mulțumim de versurile frumoase. Fiind-că scrii însă despre noi, ne vine greu să le publicăm. Trimite-ne poezii populare. Multă voie bună!

P. Neamțu, B.-Ineu. Le-am primit. Vom alege din ele și vom publica îndată ce se face loc.

La numărul de azi al foii noastre dăm ca supliment portretul M. Sale Imp'ratului-Rege Francisc Iosif I.

Vom urma de asemeni, după cum am promis, a da și alte chipuri, în numerile viitoare.

ULTIME ȘTIRI**Războiul din Creta.**

Atena, 13 Februarie n.

Mohamedanii din interiorul insulei Creta au pătruns în Candia, unde au jefuit tot ce le-a stat în cale. Prin pregiurime creștinii s'au răsbunat și ei, omorând peste 300 turci.

Studentzii au părăsit școala și au plecat în Creta să lupte contra Turcilor.

Gubernorul insulei Creta a părăsit palatul seu, și s'a adăpostit în casa consulului grec din Halepo.

Ocuparea Turciei.

Berlin, 13 Februarie n.

„Tagblatt“ aduce știrea, că guvernul rusesc a adoptat planul de a ocupa Turcia, pentru a face ordine. S'ar fi dat deja și ordinele secrete și s'au numit și generalii cari au să comandeze trupele.

La Odesa sânt concentrate atâtea trupe, că ajung pentru ocuparea unui stat.

Preparativele Austro-Ungare.

Pola, 13 Februarie n.

Două vase mari de războiu și mai multe torpiloare au primit poruncă să stea gata de plecare. Toți oficerii cari erau în concediu, au fost grabnic rechemati sub arme.

Întrevederi diplomatice

Viena, 13 Februarie n.

Ministrul plenipotențiar al Rusiei, dl Kapnist, a avut ieri o lungă întrevedere cu contele Goluchovsky.

După această convorbire, contele Goluchovszky s'a dus la Curte, unde M. Sa l'a primit în audiență, care a ținut o oră.

În Turcia.

Constantinopol, 13 Febr.

Cercurile conducătoare de aici și-au perdut capul, nu mai știu ce să facă, mai ales că visteria e goală. Corăbiile de războiu stau de altfel gata și ministrul de războiu a dat poruncă ca 10 companii să plece spre hotarele Greciei, unde fiind trupe grecești, sânt temeri că numai decât se vor încăiera, așa că războiul va fi și pe mare și pe uscat.

Redactor responsabil: Ioan Russu Șirlianu.

Fabrica de mobile
LAURENȚIU LENGYEL

Arad Piața Andrassy 9.

Recomandă onoratului public magazinul seu de mobile variind dela cele mai simple până la cele mai elegante. Montează locuințe complete și biurouri în ori-ce stil. La dorință se trimit gratuit cataloguri ilustrate și esantioane de stofă.

Se recomandă sprijinului binevoitor al onoratului public.

Laurenția Lengyel

Fabricant de mobile (14) 2—10
Arad Piața Andrassy Nr. 9.

Cele mai elegante

Bilete litografate

pentru fidațare, cununie, invitări la bal și programe de dans, precum și cele mai frumoase și cu gust executate tipărituri, pentru comercianți, institute de bancă, cancelarii advocațiale, se execută la Institutul litografic de arte și tipografie de cărți, arangiată cu motor cu gaz, ce s'a premiat în mai multe rânduri.

LEOPOLD LENGYEL

3—3 [13]

în Arad.

O specialitate naturală neprețuibilă

este apa minerală alcalin-acidă bicarbonată

Isvorul „Matilda” de Bodok

care după experiențele făcute în mai multe facultăți de medicină s'au dovedit că o apă medicinală prea eficace și plăcută mai ales: la conturbări de mistuire, maladiile stomacului, a rinichilor, a beșicii udului și ale organelor respiratoare etc.

BORVIZ DE PRIMUL RANG

care prin limpezitatea sa rară și prin conținutul seu mare în acid carbonic natural de un gust prea plăcut, va îndeplini chiar și pretențiunile cele mai delicate, ca cum nici o altă apă minerală.

Deposit în Sighișoara și Alba-Iulia:

la domnul I. B. Misselbacher sen., Cluj: Szegesvary és társai
Deva: Balog Gyula, Orăștie: Németh János; în Brașov deposit propriu strada Căldărarilor nr. 68, și se poate comanda și de adreptul dela administrațiunea subsemnată.

Cu toată stima

Administrațiunea isvorului „MATILDA”:

11— [7]

Josef György,

(comit. Háromszék). Bodok. (Transilvania).

„MINERVA”

INSTITUT TIPOGRAFIC SOCIETATE PE ACȚII ÎN ORĂȘTIE

Cea mai ieftină tipografie!

Tipografia „Minerva” din Orăștie, strada Berăriei Nr. 10, mărindu-și asortimentul, își oferă on. public serviciile sale pentru ori-ce fel de tipărire.

Fiind pusă în plăcuta pozițiune de a dispune de 6 mașini, și anume: 2 prese accelerate, mari, 2 prese de mână, mici, și 2 mașini: una de perforat și una de tăiat, precum și de 112 soiuri de litere de cele mai moderne, cu mai bine de 200 clișeuri și felurite alte obiecte tehnice, — garantează pentru efectuare promptă, corectă și frumoasă, cu prețuri foarte ieftine!

„MINERVA” primește mai departe să efectuească tipărituri de cărți și broșuri de ori-ce mărime, pe lângă invoeli de plată foarte ușoare, în rate dacă e de lipsă.

Pentru Bănci tipărește Bilanțuri, Acții, Libele de depuneri, Cărți, Documente de Cassă și tot felul de tipărituri.

Pentru infățișare plăcută, atrăgătoare, se garantează.

Dirrecțiunea institutului Tipografic

„MINERVA”.

14— [6]